

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

TILSYNSRAPPORT

SKOLENS ARBEID MED ELEVENES
PSYKOSOSIALE MILJØ

Karmøy kommune – Stangeland ungdomsskole

Innhold:

1.	Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø	2
2.	Gjennomføring av tilsynet	3
3.	Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner	4
3.1	Forebyggende arbeid og internkontroll	4
3.2	Det individuelt rettede arbeidet	7
3.3	Brukermedvirkning	9
4.	Frist for retting av lovbrudd	10
5.	Kommunens frist til å rette	11
Vedlegg	Rettslige krav	12

1. Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø

Det ble i 2011 gjennomført felles nasjonalt tilsyn med temaet skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø, jf. opplæringsloven kapittel 9a. Fylkesmannen førte tilsyn med fire skoler i Karmøy kommune dette året. Dette nye tilsynet er en oppfølging av tilsynet med Stangeland ungdomsskole fra 2011. De pålegg om retting som ble gitt av Fylkesmannen i vår rapport fra 2011 er ikke fulgt opp på en måte som ivaretar alle lovkrav innenfor tilsynstemaet.

Hovedbestemmelsen for tilsynet er § 9a-1. De andre reglene som kontrolleres må sees i sammenheng med denne.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er delt inn i tre hovedkategorier:

- Det forebyggende arbeidet ved skolen - § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd
- Det individuelt rettede arbeidet ved skolen - § 9a-3 andre og tredje ledd
- Brukermedvirkning (skolens plikt til samhandling og involvering med ulike råd og utvalg) - §§ 9a-5 og 9a-6 og deler av kapittel 11.

Opplæringsloven § 13-10 om forsvarlig system og § 9a-4 om internkontroll

Det er ikke ført særskilt tilsyn med opplæringsloven § 13-10 andre ledd i dette tilsynet. Opplæringsloven § 13-10 andre ledd er en overordnet regel som pålegger skoleeier å ha et forsvarlig system for oppfølging av alle lovkrav. Det er internkontrollen ved skolen vedrørende elevenes psykososiale miljø som blir kontrollert i dette tilsynet. Kravet til internkontroll i forbindelse med dette er særskilt regulert i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd.

Kommunens ansvar

Selv om opplæringsloven legger ansvaret på skoleledelsen for den daglige gjennomføringen og etterlevelsen av de kontrollerte reglene, er det kommunen som har det overordnede ansvaret. Det er kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene og pliktene i loven, og at de tilbyr de tjenester og aktiviteter som loven omhandler.

Oppfyllelsen av elevenes rett til et godt psykososialt miljø skjer på skolen. Det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for et godt skolemiljø. Kommunen som skoleeier er likevel øverste ansvarlige for at pliktene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at selv om det i tilsynet har vært undersøkt handlinger som skjer i skolen, så er det kommunen som er ansvarlig for oppfyllelse av elevenes rettigheter og som derfor er adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Formålet med tilsynet

Det overordnede målet med tilsynet er å rette fokus mot og styrke arbeidet med det psykososiale miljøet ved skolene og skolens evne til å forebygge og håndtere krenkende atferd. Gjennom kontroll med om skolene følger lovkravene på dette området, skal eventuell lovstridig praksis avdekkes. Gjennom pålegg om endring skal slike forhold rettes opp.

Et godt skolemiljø er en viktig innsatsfaktor for en god skole og for realisering av formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-1. Mangler ved skolemiljøet kan føre til mistrivsel blant elevene, og det vil kunne ha direkte betydning for elevenes læringsutbytte.

Det psykososiale miljøet handler om mellommenneskelige forhold og er en positiv eller negativ følge av samhandling og kommunikasjon mellom alle de som er på skolen. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende for at den enkelte eleven skal kunne utvikle seg positivt. Skolen er en av de

mest sentrale arenaer i barn og ungdommers liv. Skolen er stedet for læring og utvikling, men uten en grunnleggende følelse av trygghet, tilhørighet og inkludering hos den enkelte elev, vil ikke læring få det riktige fokus.

De overordnede formål med tilsynet er å:

- Sikre at skoleeiere og skoleledere driver et aktivt og forebyggende arbeid for å gi elevene et godt psykososialt miljø
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at de tilsatte på en tilfredsstillende måte håndterer krenkende atferd som de får kunnskap eller mistanke om
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at elever, foreldre, råd og utvalg blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Det presiseres at tilsynsrapporten ikke gir en helhetsvurdering av skoleeier og skolen. Rapporten omhandler kun resultatet fra tilsynet som er gjennomført på det temaet som er valgt.

2. Gjennomføring av tilsynet

Etter opplæringsloven § 14-1 andre ledd har departementet hjemmel til å føre tilsyn med offentlige skoler. Denne retten er delegert til Fylkesmannen. Fylkesmannen skal ha tilgang til skoleanlegg og dokumentasjon.

Tilsynet er gjennomført ved å hente inn og vurdere dokumentasjon, skriftlig gransking og muntlige opplysninger.

Det er skolen som etter loven plikter å sikre at den enkelte eleven får oppfylt sin rett til et godt psykososialt miljø, jf. § 9a-1 og § 9a-3 første ledd. Skolen vil i denne sammenheng være: skoleeier, skoleledelsen og de ansatte ved skolen.

Gangen i tilsynet

- 04.02.14: Varsel om tilsyn
- 04.03.14: Mottak av dokumentasjon og redegjørelse
- 27.03.14: Åpningsmøte
- 27.03.14: Intervju
- 28.03.14: Intervju
- 06.05.14: Varsel om vedtak og foreløpig rapport
- 08.05.14: Sluttmøte
- 22.05.14: Frist for tilbakemelding på varsel om vedtak og foreløpig rapport

3. Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner

3.1 Forebyggende arbeid og internkontroll

For å oppnå et godt psykososialt miljø er det en nødvendig forutsetning at det blir utført et forebyggende arbeid som skal forhindre uønsket/ krenkende atferd. Dette innebærer at skoleledelsen må ha en ”føre var”- holdning til eventuelle situasjoner og utfordringer som kan oppstå i skolehverdagen, og som kan ha negativ innvirkning på elevenes skolemiljø.

Rettslige krav

Det rettslige utgangspunktet for tilsynets kontroll med det forebyggende arbeidet ved skolen finnes i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd. Skoleledelsen og skoleeier skal arbeide forebyggende for å forhindre at uønsket atferd oppstår. Det forebyggende arbeidet skal være aktivt, systematisk og kontinuerlig. En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen omsetter kravene i kap. 9a til konkrete mål og handlinger.

Reglene presiserer plikten skolen har til å sikre at elevenes rett etter § 9a-1 blir oppfylt. Det er informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på formøtet 27.03.14. De rettslige kravene fremgår ellers av vedlegg 1 til denne rapporten. Det vises også til rundskriv fra Utdanningsdirektoratet om elevenes rett til et godt psykososialt miljø.¹

Dokumentasjon og vurdering

Stangeland ungdomsskole har blant annet lagt fram for tilsynet:

- Forskrift om ordensreglement for de offentlige grunnskolene i Karmøy kommune/ Stangeland ungdomsskole
- Retningslinjer ”A TIL Å”
- Årshjul for skolens arbeid med det psykososiale miljøet til elevene
- ”Pedagogisk plattform”
- Zeroplan/ Utkast til ny Zeroplan - «Skolens arbeid mot mobbing»
- «Krenkende atferd»

Stangeland ungdomsskole har som dokumentasjon på skolens forebyggende arbeid vist til sin Zeroplan. Denne er under revidering. I tillegg er det vist til skolens stikkordsmessige retningslinjer for ansatte og elever «A TIL Å», som inneholder enkelte rutiner knyttet til arbeid med elevenes psykososiale miljø. Dokumentet er noe utvidet når det gjelder tilsynstemaet i forhold til utgaven som ble lagt frem i tilsynet 2011. Dokumentet inneholder noe informasjon om skolens rutiner på tilsynsområdet knyttet til stikkordene Elevsamtaler, Elevundersøkelsen, Enkeltvedtak § 9a-3, Forebyggende arbeid, Foreldre/foresatte, Handlingsplikten, Krenkende adferd, Mobbing, Målsetting, Orden/oppførsel, Psykososialt miljø og Zero.

Skolen har nylig gjennomført kurs i temaet «krenkende atferd», og har i den forbindelse utarbeidet et eget dokument der skolen konkretiserer hvilken adferd som kan oppleves krenkende for den enkelte elev. Fylkesmannen oppfatter dette slik at dokumentet utgjør et ledd i prosessen med utarbeidelse av rutiner knyttet til arbeidet med elevenes psykososiale miljø. Skolen har også utarbeidet et årshjul som skal sikre gjennomgang av planer og rutiner knyttet til opplæringsloven kap.9a.

¹ Jf. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rundskriv/Rundskriv-201/Udir-2-2010---Retten-til-et-godt-psykososialt-miljø-etter-opplæringsloven-kapittel9a/>

I intervju opplyses det at eksisterende Zeroplan mot mobbing gjelder inntil ny plan er ferdigstilt. Planen ligger på skolens nettsider. Fylkesmannen har også mottatt utkast til ny plan som skolens plangruppe arbeider med, «Skolens arbeid mot mobbing». I tilsynet som ble gjennomført i 2011 konkluderte Fylkesmannen med at gjeldende Zeroplan ikke synliggjør hvordan skolen som ansvarlig for elevenes psykososiale miljø, skal arbeide forebyggende. Vi viser til det som er sagt i forrige rapport når det gjelder innholdet i planen. Det ble i rapporten for 2011 konkludert med at Zeroprogrammet ikke hadde vært et aktivt program på skolen de siste årene. Også i årets tilsyn blir det bekreftet gjennom intervju at Zeroplanen ikke er et aktivt dokument. Vaktene går med Zerovester, skolen ønsker å signalisere nulltoleranse overfor mobbing, og å knytte seg til Zeroprogrammet. Zeroplanen, som fortsatt ligger på skolens nettsider, beskriver likevel ikke skolens rutiner for forebyggende arbeid.

I utkast til ny plan, «Skolens arbeid mot mobbing», er arbeidet med å lage nye rutiner på dette området påbegynt, men ikke ferdigstilt. Dokumentet inneholder en overordnet målsetting om at «alle våre elever skal ha et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø som skaper trivsel og læring for alle elevene våre.» Dokumentet innledes med en definisjon av begrepet «mobbing», og legger opp til å gi rutiner for avdekking av mobbing, løsning av mobbesaker og forebygging av mobbing. Fylkesmannen vil påpeke at definisjonen av begrepet mobbing (hentet fra Zero, SAFs program) ikke samsvarer med den terskel for krenkende adferd og fokus på subjektiv opplevelse hos eleven som opplæringsloven § 9a-3 andre ledd legger til grunn. I og med at skolen har fokusert på begrepet «krenkende adferd» i kurs og i internt arbeid, går vi likevel ut fra at dette også vil bli vurdert og inkorporert i forbindelse med videre arbeid med rutinene.

Skolen har etter tilsynet, på tidspunkt for utforming av foreløpig tilsynsrapport, sendt oss ny utgave av planen som skal legges frem for skolens samarbeidsutvalg 12.05.14. Det har i den nye versjonen blitt føyd til et kapittel om forebyggende arbeid som inneholder føringer for relasjon lærer/voksen-elev, lærer klasse - gruppe, elev - elev og lærer - foresatte. I tillegg er det gjort noen justeringer på de øvrige punktene. Planen gir et godt utgangspunkt for videre arbeid. Den setter mål for arbeidet, sier noe om hvordan de ulike relasjoner bør være for å forebygge mobbing, bestemmer hvilke prosedyrer som skal følges ved avdekking av mobbing og konkretiserer hvem som har ansvar for de ulike tiltak.

Skolens dokument «A TIL Å» nevner noen tiltak knyttet til forebyggende arbeid. Dette omfatter dels faste aktiviteter/fellesopplevelser for elevene, dels rutiner som skal sikre at forebyggende arbeid og elevundersøkelsene er tema i de ulike råd/utvalg samt skolens ressursteam, og at rektor skal informere om temaet på foreldremøte for 8.klasse. I tillegg vises det til rutine for årlige samtaler med elevene ved sosiallærer/rådgiver/helsesøster, og at mobbing skal være tema i alle elev-/foreldresamtaler.

Som påpekt også ved tilsynet i 2011 er dokumentet etter Fylkesmannens vurdering ikke formulert slik at dette gir tilstrekkelige føringer for hvordan skolen vil arbeide forebyggende med elevenes psykososiale miljø, selv om det nå er utvidet med noen flere stikkord knyttet til dette arbeidet. Til en viss grad gir dokumentet nå uttrykk for enkelte faste rutiner på dette området. Dokumentet fremstår for Fylkesmannen først og fremst som oppslagsverk med nyttig informasjon på ulike områder, men dokumentet er ikke tilstrekkelig som rutine for skolens forebyggende arbeid.

Dokumentet «PEDAGOGISK PLATTFORM» beskriver hvilke ”forventninger” Stangeland ungdomsskole har til eleven, læreren, undervisningen og ledelsen. Dokumentet ble også lagt frem i forrige tilsyn, med samme innhold. Etter Fylkesmannens vurdering gir formuleringene i dokumentet positive føringer for arbeid som påvirker elevenes psykososiale miljø. Dokumentet synliggjør imidlertid ikke tiltak/handlinger knyttet til disse.

Ordensreglementet for Stangeland ungdomsskole er gitt som kommunal forskrift. Under punkt 2.1 om orden og oppførsel er det blant annet slått fast at elevene ikke skal «utsettes for eller utsette andre for krenkende ord og/eller handlinger, mobbing, diskriminering, rasisme, trusler eller vold.» Av intervju kommer det fram at skolen ønsker å bearbeide ordensreglementet slik at det blir mer forståelig for elevene. Det vises også til at de fleste har utarbeidet klasseregler i klassene, og at ordensreglementet i all hovedsak blir gjennomgått i klassene, selv om dette til nå ikke har vært en fast rutine.

Stangeland ungdomsskole skaffer seg kjennskap til elevenes opplevelse av skolemiljøet gjennom inspeksjonsrutiner, hvor de som har inspeksjon bærer Zerovester, gjennom Elevundersøkelsen, elevsamtaler og foreldre-/elevsamtaler. Intervju og referater viser at Elevundersøkelsen har blitt lagt frem for brukerorganene og personalet. Det er ikke utarbeidet maler for hvordan elevsamtalene skal gjennomføres, men av dokumentet A-Å fremgår det at mobbing skal inngå som tema i samtalene.

Fylkesmannens vurdering er at skolens planer og rutiner i forhold til forebyggende arbeid er mangelfulle/ikke ferdigstilte og heller ikke implementerte. Det framgår dermed bl.a. ikke klart hvordan eventuelle observasjoner blant elevene skal følges opp, og hvilken terskel for hendelser/atferd som skal legges til grunn for oppfølgingen. Når det gjelder Elevundersøkelsen, er det rutiner for å følge opp denne i personalet, med elevene og i brukerorganene.

Opplæringsloven § 9a-4 stiller krav til skolens internkontroll/evaluering av rutiner. Årshjul for skolens arbeid med det psykososiale miljøet til elevene er nylig utarbeidet. Dokumentet gir noen rutiner i forhold til evaluering av arbeidet med skolemiljøet, bl.a. ved gjennomgang av Elevundersøkelsen i personalet, med elevene og i brukerorganene. I tillegg inneholder årshjulet rutiner for evaluering av ordensreglene, og dels gjennomgang av planer knyttet til opplæringsloven kap. 9a. Det definerer også dels ansvar for gjennomføring.

Et effektivt skolemiljøarbeid krever deltakelse fra elevene, personalet og evt. foreldre. Det er avgjørende at de som skal delta i det systematiske miljøarbeidet også deltar i utformingen av det. I årshjulet heter det at ledelsen i diskusjon med lærere skal definere et godt skolemiljø. De ulike råd og utvalg skal ifølge årshjulet også definere et godt skolemiljø. Det er litt uklart om dette betyr at disse aktivt skal tas med i utarbeidelse og evaluering av skolens rutiner og planer, men det gir en indikasjon om at de skal bli involvert. Det går for eksempel ikke frem av årshjulet om elevrådet og de ansatte skal være med i evalueringen knyttet til ordensreglement og Zeroplan. Vi anser dermed ikke rutinen i.f.t. internkontroll/evaluering som fullstendige slik de foreligger.

Av intervjuer går det frem at rutinen i årshjulet i liten grad er innarbeidet. Det er i tilsynet heller ikke lagt frem referater eller annen dokumentasjon som viser rutiner for evaluering. Foreliggende utkast til Zeroplan omtaler ikke rutiner for evaluering. Fylkesmannens vurdering er likevel at årshjulet gir et godt utgangspunkt for å sikre dette, men det forutsettes at oppsatt plan følges opp i praksis.

Fylkesmannens konklusjon

Stangeland ungdomsskole har ikke fullt ut tilfredsstillende skriftlige planer og rutiner for det forebyggende arbeidet med det psykososiale miljøet, og det foreligger derfor ikke et fullt ut tilfredsstillende system for internkontroll slik det er krav om i opplæringsloven § 9a-4 jf. § 9a-3 første ledd. Planer og rutiner må ferdigstilles og implementeres. Rutinene må også klargjøre hvilke prosedyrer som skal gjelde ved avdekking av krenkende adferd jf. opplæringslovens begrep, som omfatter mer enn begrepet mobbing.

Karmøy kommune, ved Stangeland ungdomsskole, har i sin tilbakemelding til oss 21.05.14 vist til at de aktuelle planer og rutiner vil bli ferdigstilt og tatt i bruk innen kort tid.

3.2 Det individuelt rettede arbeidet

Det forebyggende arbeidet må sees i sammenheng med det individuelt rettede arbeidet ved skolen. Det er viktig for oppfyllelsen av kravet i opplæringsloven at de forebyggende tiltakene som blir planlagt, også etterleves i praksis.

Skolens plikt til å gripe inn når det oppstår forhold som er krenkende for en eller flere elever følger hovedsakelig av § 9a-3 andre og tredje ledd. Opplæringsloven oppstiller særskilte plikter for skolen tilknyttet det psykososiale miljøet og gir eleven/foreldrene særskilte rettigheter i tilknytning til saksbehandlingen ved skolen. Ved å kontrollere hvordan skolene etterlever de konkrete pliktene i § 9a-3 andre og tredje ledd, vil tilsynet kunne bidra til å sikre at skolene i praksis arbeider for å fremme elevenes helse, trivsel og læring.

Rettslige krav

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og alle de ansatte plikter å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven. Reglene presiserer at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer å gjøre undersøkelser, plikt til å varsle skoleledelsen og plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig. Videre er skolen pålagt å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Se for øvrig vedlegg 1 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på åpningsmøtet 27.03.14.

Dokumentasjon og vurdering

Skolen har lagt fram følgende dokumenter for tilsynet knyttet til det individuelt rettede arbeidet:

- Forskrift om ordensreglement for de offentlige grunnskolene i Karmøy kommune/ Stangeland ungdomsskole
- Retningslinjer "A TIL Å"
- Årshjul for skolens arbeid med det psykososiale miljøet til elevene
- Zeroplan - «Handlingsplan mot mobbing»
- «Krenkende atferd»

I tillegg ligger det informasjon om rutiner på skolens hjemmeside

Intervju og dokumentasjon viser at innholdet i begrepet «krenkende atferd» er kjent blant de ansatte på skolen, og de ansatte har en felles forståelse av hva som ligger i dette. Dette har særlig vært tema i personalet i forbindelse med utarbeidelsen av den nye Zeroplanen, og skolen har utarbeidet et eget dokument kalt «Krenkende atferd» som inneholder en konkretisering av hva skolen anser som krenkende atferd. Videre setter ordensreglementet i pkt. 2.1 forbud mot å utsette andre for «krenkende ord og/eller handlinger, mobbing, diskriminering, rasisme, trusler eller vold».

Intervju viser at de ansatte ved Stangeland ungdomsskole er kjent med handlingsplikten sin etter § 9a-3 andre ledd i opplæringsloven. De vet at de skal undersøke saken, varsle, og om nødvendig og mulig gripe inn dersom de får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. Intervjuene viser også at dette blir gjort i praksis.

Det går fram av «A-Å» under stikkordet «handlingsplikten», at «alle ansatte» også skal «varsle» dersom de får mistanke om at noen blir utsatt for krenkende atferd. I den nye Zeroplanen heter det i pkt. 1.2 om vakt- og tilsynsordninger at «regelbrudd meldes til kontaktlærer og eventuelt administrasjon». I «A-Å» går det ikke fram hvem det skal varsles til, og heller ikke når ledelsen skal involveres. Zeroplanen gjelder bare i de situasjoner ansatte har vakt og tilsyn, og dermed ikke generelt for alle ansatte i alle situasjoner. Skolen mangler derfor en generell rutine for varsling videre når ansatte oppdager eller får mistanke om krenkende atferd. Selv om de ansatte vet at de skal gripe inn og om nødvendig stanse atferden, mangler skolen rutiner for hvem som skal varsles om hendelsen og den videre oppfølgingen, herunder når og hvordan ledelsen skal involveres. Intervju viser at de fleste forstår det slik at det er kontaktlærer som varsles i slike tilfeller.

Intervju viser at Stangeland ungdomsskole fatter enkeltvedtak etter opplæringslovens § 9a-3 når foresatte eller elever ber om tiltak som gjelder det psykososiale miljøet. Dette går også fram av rutinen «A-Å» under stikkordet «enkeltvedtak § 9a-3», og under punkt 2.1 i Zeroplanen når det gjelder mobbesaker. Informasjon om dette ligger også på skolens hjemmeside fra 14.03.14.

Intervju viser også at ledelsen vil informere foreldre/elever om retten til enkeltvedtak når de ber om tiltak som gjelder det psykososiale miljøet. Intervju viser at skolen tidligere hadde en for høy «terskel» før det ble fattet vedtak, noe som innebar at det ikke ble fattet vedtak i alle tilfeller foreldre eller elever ba om tiltak vedrørende det psykososiale miljøet. Intervjuene viser at skolen nylig har endret sin forståelse på dette punktet, og de intervjuene som er gjort i tilsynet, tyder på at skolens oppfatning på dette punkt nå er riktig.

I forbindelse med tilsynet har Fylkesmannen fått tilsendt to enkeltvedtak som er fattet etter kapittel 9a. Begge vedtakene viser til, og siterer opplæringsloven § 9a-3 og § 9a-1. Vedtakene inneholder tiltak, og skolen tar i konklusjonen konkret stilling til om retten til et godt psykososialt miljø er brutt, jf. § 9a-1. Vedtakene inneholder også informasjon om hvordan en kan klage i medhold av forvaltningsloven. Enkeltvedtakene er, så langt det er mulig å etterprøve, fattet innen rimelig tid etter at foresatte tok kontakt med skolen.

Fylkesmannens konklusjon

Intervju viser at ansatte som får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende atferd, vil undersøke saken, varsle og om nødvendig gripe inn. Stangeland ungdomsskole har også rutiner for dette. Skolen har imidlertid ikke generelle rutiner for videre varsling og oppfølging i saker som er oppdaget. Skolen mangler også generelle rutiner for varsling og involvering av ledelsen.

Stangeland ungdomsskole ivaretar dermed ikke elevenes retter etter opplæringsloven § 9a-3 andre ledd.

Intervju viser at Stangeland ungdomsskole informerer generelt om retten til enkeltvedtak etter opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd, og konkret når foreldre ber om tiltak som gjelder det psykososiale miljøet. Skolen fatter enkeltvedtak når elever/foresatte ber om slike tiltak. I vedtakene som er fattet, tar skolen stilling til om elevens rett til et godt psykososialt miljø er brutt, jf. § 9a-1. Stangeland ungdomsskole oppfylder dermed elevenes retter etter opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd.

Karmøy kommune, ved Stangeland ungdomsskole, har i sin tilbakemelding til oss 21.05.14 vist til at generelle rutiner for varsling og involvering av ledelsen vil bli ferdigstilt og tatt i bruk innen kort tid.

3.3 Brukermedvirkning

Opplæringsloven inneholder krav om at elevene og foreldrene skal gis mulighet til å involvere og engasjere seg i arbeidet for et godt psykososialt miljø ved skolen. Et av virkemidlene fra lovgiver for å sikre brukermedvirkning har vært å stille krav til opprettelse av diverse råd og utvalg og å gi disse rådene og utvalgene muligheten til å uttale seg før endelig avgjørelse blir tatt.

Brukermedvirkning er ikke en statisk tilstand som kan oppnås en gang for alle i skolen, det er tvert imot noe det må arbeides kontinuerlig med. Tilhørighet i et sosialt og faglig fellesskap gjennom verdier og virkemiddel som verdsettelse, aktiv deltaking og medvirkning er noe som må gjennomføres kontinuerlig i hverdagen.

Det er ”skolen” som skal sørge for at elevene blir engasjert i skolemiljøarbeidet. Skolen i denne sammenheng vil si skoleledelsen, men det er skoleeier som blir ansvarliggjort dersom ikke det er tilrettelagt for at elevene eller deres foreldre blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Rettslige krav

§ 9a-5 fastslår at elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både i planleggingen og i gjennomføringen av det. Ellers er det gitt regler for ulike organ for brukermedvirkning både i § 9a-6 og i kapittel 11. Det fremgår bl.a. at rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og gis en reell mulighet til å uttale seg. Rutiner for å sikre informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollen ved skolen etter § 9a-4.

Se for øvrig vedlegg 1 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene på åpningsmøtet 27.03.14.

Dokumentasjon og vurdering

Stangeland ungdomsskole har lagt fram dokumentasjon (innkallinger og referat fra møter) som viser at det er opprettet elevråd ved skolen. Oversikt over medlemmer i elevrådet ligger på skolens hjemmeside. I det samme dokumentet er det gitt generell informasjon om elevrådets oppgaver, med henvisning til § 11-2 i opplæringsloven. «Årshjul» inneholder rutiner for når ulike temaer knyttet til det psykososiale miljøet skal gjennomgås i elevrådet. Referatene fra møtene i elevrådet viser at skolemiljø er et fast tema på møtene.

Gjennom dokumentasjon og intervju kom det fram at klassene i all hovedsak utarbeider klasseregler, ordensreglementet blir gjennomgått, resultater fra Elevundersøkelsen blir tatt opp, og skolen gjennomfører arrangementer som har et ikke-faglig fokus for å styrke elevenes psykososiale miljø.

Stangeland ungdomsskole har også lagt fram dokumentasjon (innkallinger og referat fra møter) som viser at det er opprettet FAU ved skolen. Det ligger oversikt over medlemmene i FAU på skolens hjemmeside.

Av dokumentasjonen går det fram at det er opprettet skolemiljøutvalg (SMU) ved Stangeland ungdomsskole. Det er lagt fram innkalling og referat til møter i SMU 29.10.13, 09.12.13 og 05.02.14.

Det går også fram av den vedlagte dokumentasjonen at det er opprettet samarbeidsutvalg ved skolen (SU). Møtene i SU avholdes samme dag som møtene i SMU. Referat fra møter i SMU og SU 10.04.14 ligger på skolens hjemmeside.

Det går ikke fram av innkalling eller referat fra møter i SU og SMU hvem som er representanter i utvalgene. Sammensetningen av utvalgene går imidlertid fram av oversikter som ligger på skolens

hjemmeside. Oversiktene på tilsynstidspunktet viste at det manglet en elevrepresentant for at sammensetningen skulle være lovmessig både i SU og SMU. Opplysninger i kommunens tilbakemelding til oss dat. 21.05.14 viser at sammensetningen av utvalgene nå er brakt i tråd med reglene i opplæringsloven kap.11. I de samme dokumentene er det generell informasjon om disse utvalgenes oppgaver.

Innkallinger og referat viser at det blir avholdt jevnlig møter, og at skolemiljøsaker blir tatt opp i de respektive rådene og utvalgene. Av intervjuene gikk det fram at rådene og utvalgene opplever at de i all hovedsak blir orientert om saker, men at de samtidig får en mulighet til å uttale seg i de sakene de blir forelagt.

«Årshjul» inneholder informasjon om hvilke temaer som skal tas opp gjennom skoleåret, blant annet skal resultater fra Elevundersøkelsen tas opp i alle råd og utvalg, og Zeroplanen skal evalueres i FAU/SU/SMU i mai.

Det går ikke fram av «Årshjul» at ordensreglementet skal tas opp til systematisk drøfting og evaluering i elevrådet og FAU/SU/SMU. Det går heller ikke fram av «Årshjul» at elevrådet systematisk skal drøfte og evaluere Zeroplanen jevnlig. Etter Fylkesmannens vurdering må slike systematiske drøftinger og evalueringer gjennomføres jevnlig for å tilfredsstille kravet om at råd og utvalg skal bli orientert om forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet.

Skolen hevder i sin tilbakemelding til oss dat.21.05.14 at de allerede har ivarett rutiner for at råd og utvalg blir orientert om alle forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet.

Fylkesmannen viser her til vår drøftelsen ovenfor der det fremgår at skolen kun *delvis* har innarbeidet rutiner for dette. Vi mener ut fra dette at råd og utvalg blir ikke orientert om *alle* forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet, og at dette må innarbeides i kommunens rutiner. Vi opprettholder derfor varsel om pålegg i forhold til dette korreksjonspunktet.

Fylkesmannens konklusjon

Stangeland skole har opprettet elevråd, FAU, SU og SMU. Utvalgene avholder jevnlig møter, og saker knyttet til det psykososiale skolemiljøet tas opp. Men råd og utvalg blir ikke orientert om alle forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet.

4. Frist for retting av lovbrudd

Fylkesmannen har i kapitlene 3.1 til og med 3.3 konstatert lovbrudd. I denne rapporten gis Karmøy kommune frist til å rette det ulovlige forholdet jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 04.07.14. Kommunen må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at det ulovlige forholdet er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddet er rettet.

Dersom forholdet ikke rettes innen den fastsatte rettefristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages i henhold til forvaltningslovens regler for dette, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Forebyggende arbeid og internkontroll - § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd

1. Karmøy kommune skal sørge for at Stangeland ungdomsskole arbeider aktivt, systematisk og kontinuerlig for å fremme et godt psykososialt miljø og forhindre at uønsket atferd oppstår. Karmøy kommune må i denne sammenheng se til at Stangeland ungdomsskole:
 - a. ferdigstiller og iverksetter planer og rutiner som viser hvordan skolen skal arbeide forebyggende med det psykososiale miljøet
 - b. ferdigstiller og iverksetter rutiner for evaluering av planene/rutinene der både personalet og alle brukerorganene er involvert

Skolens individuelt rettede arbeid - § 9a-3 andre ledd

2. Karmøy kommune skal sørge for at de ansatte ved Stangeland ungdomsskole håndterer krenkende atferd de har kunnskap/mistanke om. Karmøy kommune må i denne forbindelse se til at Stangeland ungdomsskole:
 - a. utarbeider generelle rutiner for varsling og involvering av ledelsen

Brukermedvirkning - §§ 9a-5 og 9a-6, samt kapittel 11

3. Karmøy kommune skal sørge for at Stangeland ungdomsskole involverer og engasjerer elever og foreldre i skolemiljøarbeidet. Karmøy kommune må i denne forbindelse se til at Stangeland ungdomsskole:
 - a. utarbeider rutiner som sikrer at råd og utvalg blir orientert om alle forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet

5. Kommunens frist til å rette

Som nevnt i kapittel 5 ovenfor er kommunen gitt frist for å rette de ulovlige forholdene som er konstatert i denne rapporten.

Frist for tilbakemelding er **04.07.14**.

Kommunen har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Stavanger 05.06.14

Hanne Sørli Ronæss
tilsynsleder/rådgiver

Lars Wetteland
rådgiver

Hjalmar Arnø
rådgiver

Det forebyggende arbeidet**§ 9a-4, Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane(internkontroll)**

Skolen skal drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

§ 9a-3 første ledd, Det psykososiale miljøet

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Det systematiske skolemiljøarbeidet skal sikre at elevenes rett blir oppfylt ved at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø. Det avgjørende er at skolemiljøarbeidet er egnet til å sikre elevene et godt psykososialt miljø, og at brudd på retten til et godt miljø blir oppdaget og håndtert på en effektiv måte.

Formålet med skolens plikter etter § 9a-4 er å sikre at uønsket/krenkende atferd blir oppdaget og håndtert tidlig. Dette betyr at skolen må ha rutiner for å kartlegge skolemiljøet og den enkelte elevens opplevelse av det psykososiale miljøet.

En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen overfører kravene i kapittel 9a til konkrete mål og handlinger. Skolen må ha planer og rutiner for hvordan elevenes rett skal oppfylles.

Skolen blir i § 9a-4 pålagt å arbeide aktivt, systematisk og kontinuerlig slik at kravene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at skolen skal arbeide etter et "føre var" – prinsipp, og forebygge brudd på eleven sin rett etter § 9a-1. Skolen kan ikke være passive og avvente at en situasjon oppstår, for eksempel at læreren ser mobbing, eller at noen klager på forholdene. Med kontinuerlig mener en at det systematiske arbeidet må være gjennomgående i skolens arbeid, og ikke bare noe som blir gjort når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av hvert skoleår. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele skoleåret. Et anti-mobbeprogram eller en perm med internkontrollrutiner som står i en hylle, er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravet til systematisk arbeid.

Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutineene må være innarbeidet og må følges av personalet når det arbeides med saker som omhandler det psykososiale miljøet til elevene.

Skoleledelsen har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

Skolen må for å oppfylle kravet til internkontroll:

- Sette seg konkrete mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet
- Arbeide systematisk og planmessig for å nå målene og forebygge problem
- Ha rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det, herunder rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp og kontrollere at rutineene etterleves.

Skolen må kunne dokumentere at de har et system for internkontroll. Internkontroll innebærer å overføre kravene i lov og forskrift til konkrete mål for skolemiljøet, kartlegge utfordringer, planlegge og iverksette tiltak for å nå målene. Skolen må dokumentere at dette er etablert, og at det faktisk blir fulgt opp.

I tillegg til det som blir dokumentert skriftlig, må skolen kunne vise at:

- internkontrollen dekker alle reglene i kapittel 9a
- alle ansatte utfører pliktene de har etter loven og kjenner interne mål, rutiner/ planer
- de ansatte har tilstrekkelig kompetanse om skolemiljøarbeidet og håndtering av utfordringer og hendelser som omhandler skolemiljøet
- skolen har tiltak for å fremme skolemiljøet og forebygge, avdekke og håndtere krenkelser
- tiltakene blir iverksatt og planer og rutiner etterlevs i praksis
- ledelsen er aktivt med i arbeidet med skolemiljøet/ internkontrollen

I det systematiske arbeidet med det psykososiale miljøet må også andre regler i opplæringsloven tas med. For det første må skolen kartlegge kravene til brukerorgan i kapittel 11. Et sentralt organ i det systematiske arbeidet er skolemiljøutvalget.

Ordensreglementet ved skolen er et sentralt virkemiddel i arbeidet med skolemiljøet, og skolen må sørge for at dette er integrert i skolemiljøarbeidet/ internkontrollen. Et system for skolemiljøet som ikke blir sett i sammenheng med ordensreglement er ikke helhetlig nok. I tillegg må skolen trekke inn vurderinger i orden og oppførsel etter forskrift til opplæringsloven § 3-5.

Det individuelt rettede arbeidet

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og de ansatte har alle en plikt til å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven.

- Handlingsplikten etter § 9a-3 andre ledd
- Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre som enkeltvedtak etter § 9a-3 tredje ledd

Handlingsplikten

Opplæringsloven § 9a-3 andre ledd – plikten til å undersøke, varsle og gripe inn

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskiminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Regelen fastslår at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer

- plikt til å foreta undersøkelser
- plikt til å varsle skoleledelsen og
- plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig

Handlingsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen ved at de har et ansettelsesforhold/ en arbeidsavtale med skoleeier. I forarbeidene til loven² er det uttalt at ”ansatte” i praksis ofte vil være lærere og miljøarbeidere, men at plikten også gjelder annet personale. I tillegg til undervisningspersonalet ved skolen kan dette for eksempel være vaktmester, assistenter, kontor- og renholdspersonalet.

Den ansattes handlingsplikt gjelder fra når han / hun får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. ”Kunnskap om” innebærer at den ansatte faktisk vet at en elev blir utsatt for uakseptabel atferd fra elever, lærer, eller andre ved skolen. En del av handlingsplikten er plikten til å undersøke om eleven faktisk har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger, og få klargjort hva som faktisk har skjedd. Handlingsplikten gjelder også dersom den ansatte får mistanke om at en elev er utsatt for ord eller handlinger. Det er altså ikke nødvendig med faktisk kunnskap for at handlingsplikten blir gjeldende.

Den ansatte må når han/hun får kunnskap eller mistanke om krenkende atferd, vurdere hva som blir neste steg. Skoleledelsen skal varsles, og i noen tilfeller har den ansatte plikt til å gripe inn. Dette må vurderes konkret i den enkelte situasjonen. I akutte situasjoner, for eksempel når elever slåss eller en overhører krenkende ord til en elev, er det naturlig å gripe inn straks og undersøke nærmere i etterkant hva som faktisk skjedde.

Det følger av § 9a-3 andre ledd at etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet frem til at dette er forhold som bør følges opp, skal skoleledelsen informeres. Skoleledelsen plikter å sikre at alle saker de blir varslet om og blir fulgt opp. Ansatte som varsler etter § 9a-3 andre ledd skal tas på alvor. Skolen, ved skoleledelsen, plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette og sette i verk egne tiltak.

Skolen med alle sine ansatte må ha en felles forståelse av når det skal varsles, og hvordan varslingen skal skje. På samme måte må alle ved skolen ha et avklart forhold til terskelen for å gripe inn. Disse avklaringene og rutinene for dette må innarbeides i internkontrollen etter § 9a-4.

Det er ikke noe krav i § 9a-3 andre ledd om at skolen skal fatte enkeltvedtak når det blir iverksatt tiltak etter egne initiativ. Dette skiller seg fra når en elev eller forelder ber om tiltak, jf § 9a-3 tredje ledd. At det ikke må fattes enkeltvedtak tar likevel ikke fra skolen ansvaret for å følge opp saken på en formålstjenlig måte.

I noen tilfeller vil tiltakene skolen iverksetter, likevel kreve at det blir fattet enkeltvedtak. For enkelte tiltak er det fastsatt eksplisitt i opplæringsloven eller forskrift til denne at avgjørelsen er et enkeltvedtak. Eksempel på dett er bortvisning etter opplæringsloven § 2-10 og skolebytte etter opplæringsloven § 8a-1 tredje ledd. Ellers er det definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningslovens § 2 sett i sammenheng med karakteren av tiltaket som er avgjørende for om reglene om enkeltvedtak skal benyttes. Samtidig har skolen et visst handlingsrom knyttet til ordensreglement og opplæringsmessige tiltak. Dette er mindre inngripende tiltak som blir gjort for å gjennomføre opplæringa.

Det skriftlige, som enkeltvedtaksformen gir, er viktig for skolens dokumentering av at de har grepet inn og forsøkt å sikre elevens rett etter § 9a-1.

Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre

Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd – Eleven/ foreldre sin rett til å be om tiltak og saksbehandlinga ved skulen

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot kjenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Skolen er pålagt gjennom § 9a-3 tredje ledd å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Dersom det foreligger en slik anmodning, må skolen snarest mulig ta stilling til om elevens rett er oppfylt, og eventuelt hvilke tiltak som skal iverksettes. Det blir understreket at skolen alltid skal fatte enkeltvedtak når elever/foreldre anmoder om tiltak som omhandler det psykososiale miljøet. Skolen har altså en vedtaksplikt. Dersom skolen ikke oppfyller plikten til å fatte enkeltvedtak i saken, kan foreldrene/eleven likevel klage som om det var fattet enkeltvedtak.

Anmodninger fra elever og foreldre trenger ikke være skriftlige. Skolen må også ta stilling til muntlige henstillinger. Skolen kan ikke avvise en anmodning fordi den ikke er skriftlig eller unnlate å oppgi hvilke tiltak eleven eller foreldrene ønsker. Skolen kan heller ikke kreve at eleven/foreldrene må levere en skriftlig henvendelse. Dersom skolen er i tvil om en anmodning fra eleven/foreldre er en anmodning etter § 9a-3 tredje ledd, må skolen avklare dette. Skolen har en veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. En del av dette vil være å informere eleven/foreldrene om rettighetene etter kapittel 9a og avklare om en anmodning fra en elev eller foreldre om det psykososiale miljøet er en anmodning om tiltak. Den som tar imot anmodningen, plikter også å informere om retten til å be om tiltak og klageretten etter § 9a-3 tredje ledd. alle anmodninger, også muntlige, skal tas på alvor og undersøkes. Dette er en del av skolens undersøkelsesplikt etter forvaltningsloven § 17.

Anmodninger skal normalt rettes til skoleledelsen ved rektor, men anmodninger kan også rettes til lærere og andre ansatte. Dersom anmodningen blir rettet til en lærer, må han/hun vurdere hva anmodningen gjelder og om det er noe som kan og bør løses innenfor klassen. Lærerens vurdering vil være viktig når det skal avgjøres hvilke tiltak som eventuelt skal inn i enkeltvedtaket.

Uavhengig av om anmodningen kan løses innefor klassen, skal den viderebringes til skoleledelsen. En anmodning fra elever/foreldre skal aldri stoppes på klassenivå. Dette har sammenheng med kravet i § 9a-3 tredje ledd første punktum om at alle tilfeller der det blir bedt om tiltak i forbindelse med det psykososiale miljøet, skal behandles som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Regelen fastslår også at saken skal behandles ”snarest mulig”, og dersom det ikke er fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven ”innen rimelig tid”, kan eleven/foreldrene klage som om skolen har fattet enkeltvedtak. En klage skal alltid sendes til det forvaltningsorgan som har eller skulle ha fattet enkeltvedtak i første instans. Det vil si at klagen skal sendes til skolen. Fylkesmannen er klageinstans, men før klageinstansen kan ta saken til behandling, må skolen eller skoleledelsen se på saken på nytt, og eventuelt forberede saken for fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 33.

Ellers inneholder ikke opplæringsloven kapittel 9a krav til saksbehandling. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven gjelder for saker etter § 9a-3. Dersom skolen ikke behandler noe som er ment som en anmodning, er dette alvorlig og kan få konsekvenser, bla etter straffebestemmelsen i § 9a-7.

Brukermedvirkning

Elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både ved planleggingen og ved gjennomføringen av det, jf. § 9a-5. Her fremkommer det i første ledd:

§ 9a-5 første ledd – Elevdeltaking i skulemiljøarbeidet

Elevene skal engasjeres i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Dette innebærer at elevene skal tas med i skolens arbeid med å oppfylle kravene i kapittel 9a. Dette kan for eksempel være deltaking når skolen lager ordensreglement, deltaking i gjennomføring av enkel målinger osv. Det er skoleeiers ansvar at elevene blir involvert i skolemiljøarbeidet.

I forarbeidene er det vist til at det er viktig i seg selv at elevene kan få oppleve å bli hørt, og for skolen vil det være lettere å planlegge og å gjennomføre tiltak i samarbeid med elevene og de foresatt.

Elevenes deltaking i skolemiljøarbeidet skal være sikret i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.

I lovens § 9a-6 og kapittel 11 er ulike organ for brukermedvirkning regulert. De rådene og utvalgene opplæringsloven stiller krav til at skolen skal opprette er:

- Elevråd – jf. § 11-2/11-6
- Foreldreråd og FAU – jf. § 11-4
- Samarbeidsutvalg/skoleutvalg – jf. § 11-1
- Skolemiljøutvalg – jf. § 11-1a

Rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og en reell mulighet til å kunne uttale seg, jf. § 9a-6.

§ 9a-6 – informasjonsplikt og uttalerett

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpande underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snrast mogleg varslast om det.

Rutiner for å sikre at informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.